

The background of the cover features several antique firearms, including a long-barreled rifle on the left, a central rifle, a decorative pistol on the right, and another rifle at the bottom. The text is overlaid on this background.

ІСТОРІЯ ДАВНЬОЇ ЗБРОЇ

Дослідження

2018

Researches

HISTORY
OF ANTIQUE
ARMS

Національна академія наук України
Інститут історії України НАН України

ІСТОРІЯ ДАВНЬОЇ ЗБРОЇ

ДОСЛІДЖЕННЯ 2018

*Збірник наукових праць Третьої міжнародної
зброєзнавчої конференції (Київ, 12-14 червня 2018 р.)*

КИЇВ
2020

Затверджено до друку рішенням
Вченої ради Інституту історії України
Національної академії наук України.
Протокол №3 від 28.05.2020 р.

**Історія давньої зброї. Дослідження
2018: збірник наукових праць Третьої
міжнародної зброєзнавчої конференції
(Київ, 12-14 червня 2018 р.)** / упоряд.
Д. В. Тоїчкін; Інститут історії України
НАН України. – К.: Інститут історії
України НАНУ, 2020. – 412 с.

Редакційна колегія:

д.і.н., проф. М. Ф. Дмитрієнко (голова),
д.і.н., проф., член-кор. НАН України
Г. В. Боряк, к.і.н. Д. В. Тоїчкін,
к.і.н. В. В. Томозов, к.х.н. В. М. Прокопенко,
к.і.н. О. О. Попельницька.

Упорядник:

к.і.н. Д. В. Тоїчкін

Рецензенти:

д.і.н., проф., член-кор. НАН України
О. П. Реєнт;
д.і.н. Т. В. Чухліб;
д.і.н. проф. І. Н. Войцехівська.

*Збірник наукових праць за матеріалами
Третьої міжнародної зброєзнавчої
конференції, що відбулася
у Києві (Україна) 12–14 червня 2018 р.*

Approved for publication by the Academic
Board of the Institute of History of Ukraine
of the National Academy of Sciences
of Ukraine. Protocol №3, 28.05.2020.

**History of Antique Arms. Researches 2018:
Collection of Scientific Papers of the Third
International Research Conference on the
History of Arms and Armor (Kyiv, June 12-
14, 2018)** / compiler Denys Toichkin; Institute
of History of Ukraine NASU. – Kyiv: Institute
of History of Ukraine NASU, 2020. – 412 p.

Editorial Board:

Ph.D., Prof. M. Dmytriienko (chair),
Ph.D., Prof., Correspondent Member
of NASU H. Boriak, Ph.D. D. Toichkin,
Ph.D. V. Tomozov, Sc.D. V. Prokopenko,
Ph.D. O. Popelnytska.

Compiler:

Ph.D. Denys Toichkin

Reviewers:

Ph.D., Prof., Correspondent Member
of NASU O. Reient;
Ph.D. T. Chukhlib;
Ph.D., Prof. I. Voitsekhivska.

*This collection of scientific papers based
on materials of the Third International
Conference on the History of Arms & Armor,
held in Kyiv, Ukraine, June 12–14, 2018.*

ЗМІСТ | CONTENT

<i>Денис ТОЇЧКІН</i> . III Міжнародна конференція з історії зброї у Києві <i>Denys TOICHKIN</i> . Third International Conference on the History of Arms and Armor in Kyiv.....	6
<i>Катерина ВАЛЕНТИРОВА</i> . Клинок зброя Манесського кодексу: паралелі в археологічному матеріалі з території України <i>Kateryna VALENTYROVA</i> . Edged Weapons of the Codex Manesse: Analogies in Archaeological Materials from the Territory of Ukraine	21
<i>Ігор ВОЗНИЙ</i> . Зброя XII – першої половини XIII ст. ударно-рубуючої та ударно-дробляючої дії з теренів північної Буковини <i>Ihor VOZNY</i> . Strike-Slashing and Strike-Pounding Weapons of the 12th – Half of the 13th Century on the Territory of Northern Bukovyna....	37
<i>Андрей ГОЛУБЕВ</i> . К вопросу о возможностях использования некоторых категорий раннесредневекового вооружения в качестве этнокультурного маркера <i>Andriy HOLUBIEV</i> . To the Question of the Possibilities of Using Some Categories of the Early Medieval Arms as Ethnocultural Marker	51
<i>Володимир ГУЦУЛ</i> . Бойовий молот (<i>hache</i>) у лицарських турнірних поєдинках в Західній Європі першої половини XV ст. <i>Volodymyr HUTSUL</i> . Poll-axe (<i>hache</i>) in Chivalric Single Combats in Western Europe in the Early 15 Century	64
<i>Виктор КЛЁНКИН</i> . Старый кортик из Китая <i>Victor KLYONKIN</i> . An Old Dirk from China	82
<i>Олексій КЛЬОНКІН, Андрій ПАНІВ, Денис ТОЇЧКІН</i> . Пам'яті Віктора Кльонкіна <i>Oleksii KLYONKIN, Andriy PANIV, Denys TOICHKIN</i> . In Memory of Victor Klyonkin	99
<i>Пйотр Н. КОТОВІЧ</i> . Стан та перспективи досліджень пізньосередньовічного озброєння Червоної Русі <i>Piotr N. KOTOWICZ</i> . The State and Prospects of Research of the Late Medieval Arms and Armour from Red Ruthenia.....	107

- Тамара КОНДРАТЕНКО, Наталія КОНДРАТЕНКО, Роман ПРОХВАТИЛО.*
Кремінні мисливські рушниці XVIII століття зі зброярської
збірки Полтавського краєзнавчого музею
імені Василя Кричевського
- Tamara KONDRATENKO, Nataliya KONDRATENKO, Roman PROKHAVATILO.*
Flintlock Hunting Rifles of the 18th Century in the Vasyl
Krychevsky Poltava Local Lore Museum Collection 130
- Олег МАЛЬЧЕНКО.* Львівські гармати-симулякри XIX ст., як породження
культури кітчю
- Oleh MALCHENKO.* Lviv 19 c. Guns-Simuliacres as a Breed of Kitch Culture ... 149
- Олег МАЛЬЧЕНКО, Денис ТОЇЧКІН.* Віртуальний музей української
історичної зброї XV–XVIII ст.
- Oleh MALCHENKO, Denys TOICHKIN.* Virtual Museum of Ukrainian
Historical Weapons of the 15-18th centuries 197
- Ірина МАРГОЛІНА.* Святе воїнство у живописі Кирилівської церкви Києва
- Iryna MARHOLINA.* Holy warriors in the paintings of the Cyril
Church of Kyiv..... 223
- Валентина НЕСТЕРЕНКО.* Шолом і кольчуга в експозиції
Черкаського обласного краєзнавчого музею
- Valentyna NESTERENKO.* Helmet and Mail in Exposition
of Cherkassy Local Lore Museum 230
- Надія НІКІТЕНКО.* Світські фрески Софії Київської: історичний
контекст і «сюжети зі зброєю»
- Nadiya NIKITENKO.* Mundane Frescos of St. Sophia of Kyiv:
Historical Context and «Plots are With Weapon»..... 240
- Людмила ПАЛИЙ.* Меч групи «INGELRI»: інтерпретація надписей
на клинке и поправки в датировке
- Liudmyla PALII.* An «INGELRI» Sword from the Lviv Historical
Museum: Interpretation of the Blade Inscriptions
and Dating Corrections..... 262
- Артем ПАПАКІН.* Озброєння дружини перших П'ястів (X ст.)
- Artem PARAKIN.* Arms of the Early Piasts Retinue, 10th Century. 278
- Олена ПОПЕЛЬНИЦЬКА.* Японські мечі XVIII–XIX ст.
у зібранні Національного музею історії України

- Olena POPELNYTSKA*. Japanese Swords of the 18th–19th Centuries
from the Collection of the National Museum
of the History of Ukraine.....298
- Володимир ПРОКОПЕНКО*. Короткий огляд функціональних накладок
для підвісу сагайдаку з пласким колчаном
Volodymyr PROKOPENKO. A Short Review of Functional Plaques
for Fastening of the Sahajdak With a Flat Quiver.....326
- Володимир ПРОКОПЕНКО, Святослав СИЧЕВСЬКИЙ*.
Нові знахідки нагелів від кордів з території України
Volodymyr PROKOPENKO, Sviatoslav SYCHEVS'KYJ. New Findings
of the Kord Nagels (late medieval cold weapons) in Ukraine....352
- Михайло ФІЛОНЕНКО*. Колекція ручної короткоствольної вогнепальної
зброї у фондозбірні Національного музею історії України
у Другій світовій війні. Меморіальний комплекс
Mykhailo FILONENKO. Collection of Hand-held Short-barreled Firearm in the
Fund Collection of the National Museum of the History of
Ukraine in the Second World War.....362
- Володимир ШЕВЧЕНКО*. Шашки майстра Османа Омарова із колекції
Національного музею історії України
Volodymyr SHEVCHENKO. Shashka of Osman Omarov in the Collection
of the National Museum of History of Ukraine.....381
- Олена ШЕВЧЕНКО*. Старожитності козацької доби Чернігівського
історичного музею в збірці Національного музею
історії України
Olena SHEVCHENKO. Antiquities of the Cossack Period of the Chernihiv
Historical Museum in the Collection of the National
Museum of History of Ukraine.....391
- Олег ШИНДЛЕР*. До питання про поширення шишаків
у Центральній та Східній Європі в XV-XVI ст.
Oleg SCHINDLER. To the Question on the Distribution of Shishaks
in Central and Eastern Europe in the 15th
and 16th Centuries.....397

КОЛЕКЦІЯ РУЧНОЇ КОРОТКОСТВОЛЬНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ У ФОНДОЗБІРНІ НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ. МЕМОРІАЛЬНИЙ КОМПЛЕКС

МИХАЙЛО ФІЛОНЕНКО

Анотація

УДК 069:623.443

У статті представлений огляд колекції ручної короткоствольної вогнепальної зброї у фондозбірні Національного музею історії України у Другій світовій війні. Меморіальний комплекс. Важливим складником фондового зібрання є група зберігання «Зброя і техніка» (ЗТ), яка налічує понад 2000 музейних предметів. Із них 200 пістолетів. Це бойові, сигнальні та спортивні пістолети тощо. Усі музейні зразки зброї приведені в небоєздатний стан. Здебільшого – це бойова зброя періоду Другої світової війни та бойових дій в Афганістані. Слід зазначити, що 107 одиниць із цієї колекції є особистою зброєю конкретних учасників Другої світової війни та бойових дій на території Афганістану. Переважна більшість цих пістолетів належала учасникам радянського руху Опору. Атрибуція цих музейних предметів не викликає труднощів, оскільки вони є зразками серійної продукції. Набагато складніше визначити моделі, що надійшли в музей після внесення значних змін у їхній зовнішній вигляд.

Ключові слова: ручна короткоствольна вогнепальна зброя, пістолет, револьвер, Національний музей історії України у Другій світовій війні. Меморіальний комплекс.

Abstract

Mykhailo Filonenko

UDC 069:623.443

COLLECTION OF HAND-HELD SHORT-BARRELED FIREARM IN THE FUND COLLECTION OF THE NATIONAL MUSEUM OF THE HISTORY OF UKRAINE IN THE SECOND WORLD WAR

A unique collection has been created in the National Museum of the History of Ukraine in the Second World War. Its component is a storage group "Weapons & Equipment" that has more than 2,000 units. Among them are 200 handguns. There are the combat, signal, sport handguns, etc. All of them were rendered inoperable in the museum collection. These are the weapons of time of World War II and warfare in Afghanistan. 107 units of this collection are the personal weaponry of particular personalities; most of them were the members of the Soviet resistance movement. Attribution of handguns isn't difficult as they are the samples of serial production. The complications arise with non-typical samples of handguns remodeled or craft produced.

Keywords: handguns, pistol, revolver, National Museum of the History of Ukraine in the Second World War. Memorial complex.

У Національному музеї історії України у Другій світовій війні сформувалася колекція, яка налічує тисячі унікальних музейних предметів. Одним із важливих складників фондового зібрання є група зберігання «Зброя і техніка» (ЗТ). Вона об'єднує колекції зразків бойової техніки (гармати, танки, самохідні установки, автомобілі та бронеавтомобілі, пускові установки, літаки і т.п.), вогнепальної зброї (пістолети, пістолети-кулемети, гвин-

тівки, карабіни, автомати, кулемети), холодної зброї (ножі, штики, шаблі, шашки, мечі, кортики), боєприпасів часів Другої світової війни та повоєнних років. Станом на листопад 2017 р. ця група налічувала понад 2 000 одиниць зберігання. Серед цього загалу на постійне державне зберігання до музейної фондозбірні передано чимало зразків ручної короткоствольної вогнепальної зброї – пістолетів.

Історія вогнепальної зброї тісно пов'язана з розвитком науки і техніки. Перша ручна короткоствольна вогнепальна зброя (пістолет) з'явилася відносно недавно (XIV ст.) порівняно з іншими зразками озброєнь в історії людства, проте на сьогодні вона досягла високого рівня досконалості.

Пістолет (фр. pistolet – фр. pistole від чес. pišťala – пищаль, дудка) – ручна короткоствольна неавтоматична або самозарядна вогнепальна зброя, призначена, як правило, для враження цілей на дистанції до 25-50 м [201, с. 8]. Перші пістолети були переважно однозарядними, з гладким або нарізним стволом. Сучасні пістолети – здебільшого самозарядні, нарізні, багатозарядні (від 5-7 до 15-20 і більше патронів) [202, с.10].

Формування колекції короткоствольної вогнепальної зброї тривало не одне десятиріччя. До фондозбірні Меморіалу пістолети передавали установи та організації, серед яких: Національний музей історії України, Центральний музей прикордонних військ КДБ СРСР у м. Москва, музей Державного підприємства «Завод Арсенал».

Цікавими зразками поповнилася колекція в 1990 р. після відрядження співробітників музею до м. Кабул (Афганістан). Консульський відділ Посольства СРСР у Республіці Афганістан передав військовій трофеї, здобуті під час бойових дій в Афганістані.

Долучилися до цієї важливої місії Добровільне товариство сприяння армії, авіації і флоту (ДТСААФ) та військові частини Київського Червонопрапорного військового округу.

За часів незалежності нашої держави поповненню колекції сприяє Міністерство оборони України.

Справжній інтерес становить зброя, передана безпосередніми учасниками Другої світової війни та їхніми нащадками. Ці реліквії належали військовослужбовцям Збройних сил СРСР та представникам радянського руху Опору. Вони нагадують нинішньому й прийдешнім поколінням про славні подвиги предків.

Колекція пістолетів у фондах Меморіального комплексу налічує 200 одиниць (далі – од.), однак не всі зразки є саме короткоствольною вогнепальною бойовою зброєю. У фондозбірні зберігаються: 4 сигнальних пістолети (ракетниці) [34; 96; 130; 200], що призначені для здійснення оптичного

зв'язку; 2 спортивних пістолети [122; 127] та 3 однозарядні пістолети, камуфльовані під авторучку [110; 111; 112]. Серед сучасних зразків вирізняється пістолет з ударним капсульним замком XIX ст. [165], захоплений як трофей в Афганістані.

Сучасні пістолети поділяють на револьвери та самозарядні пістолети, які мають багато спільних рис, пов'язаних з їхнім призначенням. Револьвер також є пістолетом з особливим устроєм, зокрема заряди в револьвері розміщуються в барабані, що обертається. Саме ця конструктивна особливість і дала йому самостійну назву (револьвер – від англ. Revolve – обертати) [203, с. 6].

Колекція Меморіального комплексу налічує 39 револьверів. Серед них 33 одиниці трьохлінійних револьверів системи Нагана зразка 1895 р. [3; 5; 12–15; 40; 92; 105; 133; 146; 168 – 187; 192; 193; 202, 19; 204, 17].

Чимало виробників копіювало систему Нагана. Російські револьвери цієї системи перебували на озброєнні в царській армії, а згодом – і в Червоній. Як і самозарядні пістолети, вони використовувалися в період Другої світової війни, а по закінченні війни залишалися на озброєнні військових частин і воєнізованої охорони (ВОХР).

Представлені також інші відомі виробники револьверів: американські системи Сміт і Вессон (2 од.) [194; 195; 201, с. 379–381]; англійські системи Веблей (1 од.) [155; 201, с. 102] і Мервін-Халберт (1 од.) [154; 201, с. 154]; бельгійський системи Прайса (1 од.) [153; 201, с. 96]; італійський системи Модерн (1 од.) [48; 201, с. 125].

Досить різноманітною є колекція самозарядних пістолетів. Порівняно з револьверами самозарядні пістолети мають магазини більшої ємкості. Робота автоматики всіх самозарядних пістолетів заснована на використанні частини енергії порохових газів, яка виділяється під час пострілу [202, с. 11]. Чимало з них радянського виробництва:

– пістолет ТК (Гульський, системи С.А. Коровіна) зразка 1926 р., перший радянський серійний самозарядний пістолет – 6 од. [63; 86; 93; 119; 134; 138; 201, с. 369];

– пістолет ТТ (Гульський, системи Ф.В. Токарева) зразка 1933 р., перший військовий самозарядний пістолет, узятий на озброєння Червоної армії в 1933 р., зарекомендував себе в роки Великої Вітчизняної війни як потужна особиста зброя офіцерів – 17 од. [1; 2; 4; 6–8; 10; 11; 20; 29; 30; 38; 113; 114; 118; 138; 167; 201, с. 367];

– пістолет ПМ (системи М.Ф. Макарова), особиста зброя радянських та пострадянських збройних сил, а також правоохоронних органів, взята на озброєння в 1951 р. – 5 од. [16; 17; 27; 148; 149; 201, с. 373];

- АПС (самозарядний пістолет системи І.Я. Стєчкина), узятий на озброєння разом із ПМ, поєднував характеристики пістолета та пістолета-кулемета – 2 од. [18; 19; 201, с. 373].

Численна та різноманітна колекція пістолетів іноземних марок зберігається у фондозбірні. Досить широко представлені німецькі виробники, зокрема зразки німецької фірми «Маузер» (Gebrüder Mauser), серед них:

- «Маузер» К96 (нім. Mauser C96 від Konstruktion 96) – німецький самозарядний пістолет, розроблений 1895 р. – 9 од. [24; 39; 61; 85; 88-90; 128; 189; 201, с. 297-298];

- «Маузер» М 1910 [201, с. 300] – німецький кишеньковий самозарядний пістолет, розроблений 1909 р. – 5 од. (із них: М 1910/14 калібру 6,35 мм – 1 одиниця [31]; М 1910/14 калібру 7,65-мм – 2 од. [33; 53]; М 1910/34 калібру 7,65 мм – 2 од. [82; 126]);

- «Маузер» ХСц (нім. Mauser HSc – Hahn-Selbstspanner-Pistole, Ausführung C – пістолет із самозвідним курком, модифікація «С») – німецький самозарядний пістолет, який створив у 1935-1937 рр. конструктор Алекс Зайдель – 2 од. [95; 144; 201, с. 300];

- «Маузер» ВТР (нім. Mauser WTP – WestenTaschenPistole, жилетно-кишеньковий пістолет), призначений для самооборони, розроблений 1918 р. – 1 од. [145; 201, с. 301].

Добре відома в середовищі колекціонерів та користувачів зброї німецька збройова фірма «Вальтер» (Carl Walther GmbH Sportwaffen). Зразки пістолетів її виробництва також представлені у фондах музею:

- «Вальтер» ПП (Walther PP – Polizeipistole) – «поліцейська» модель зразка 1929 р. – 4 од. [21; 46; 66; 83; 201, с. 294];

- «Вальтер» ППК (Walther PPK – Polizeipistole Kriminalmodell) – «поліцейська» компактна модель зразка 1931 р. з укороченим до 83 мм стволом – 9 од. [22; 42; 84; 91; 98; 103; 106; 121; 143; 201, с. 295];

- «Вальтер» П38 (Walther P38) – німецький самозарядний пістолет, розроблений 1938 р. – 6 од. [47; 50; 51; 69; 77; 197; 201, с. 295];

- «Вальтер» модель 2 (Walther Modell 2) – німецький самозарядний пістолет, розроблений 1909 р. – 1 од. [140; 201, с. 293].

Одним із найвідоміших пістолетів часів Першої та Другої світових війн є «Люгер» П08 (Парабелум; нім. P08, Parabellum, Borchardt-Luger) – пістолет, розроблений в 1900 р. австрійцем Георгом Люгером на основі конструкції пістолета Хуго Борхардта – 3 од. [76; 120; 125; 201, с. 291].

У фондах музею зберігаються пістолети фірми «Зауер» – J. P. Sauer und Sohn GmbH (Sauer & Sohn) – найстарішої збройової компанії Німеччини:

- «Зауер» М1913 (Sauer M1913) – самозарядний пістолет зразка 1913 р.:

«стара модель» – 1 од. [26]; «нормальна модель» – 2 од. [101; 135; 201, с. 306-307];

– «Зауер» ВТМ (Sauer WTM – WestenTaschenModell) [201, 306] – самозарядний пістолет зразка 1928 р. – 1 од. [104];

– «Зауер» 38Х (Sauer 38Н (Н від нім. Hahn – курок)) [201, с. 307] – пістолет, розроблений в 1932-1937 рр. фірмою J. P. Sauer & Sohn як зброя для поліції та громадян – 3 од. [35; 72; 94].

Продукція німецької фірми Rheinische Metallwaren & Maschinenfabriken представлена пістолетом «Дрейзе» М1907 (нім. Dreyse M1907) – бойовим самозарядним пістолетом часів Першої та Другої світових війн – 1 од. [132; 201, с. 305].

Простим у виробництві є самозарядний пістолет німецької фірми «Franz Jager & Co» – «Єгер» (Jager) – 1 од. [56; 201, с. 306].

Проблема прискорення процесу перезарядження була оригінально вирішена під час розробки німецького пістолета «Лігнозе Айнханд» (Lignose, нім. Einhand – одна рука) зразка 1917 р. модель 2А – 1 од. [124; 201, с. 309].

Австро-угорські, згодом австрійські, пістолети представлені збройовою фірмою «Штайр» (Steyr). Особливе місце серед них належить моделі «Рот-Штайр» М1907 (Roth-Steyr M1907) – це перший в історії самозарядний пістолет, прийнятий як основна короткоствольна зброя великим військовим формуванням (кавалерією Австро-Угорщини) – 1 од. [43; 201, с. 270].

Інші моделі:

– «Штайр» М1912 (Steyr M1912) – самозарядний пістолет виробництва Австро-Угорщини, згодом Австрії – 3 од. [49; 60; 190; 201, с. 271];

– «Штайр» М1909 (Steyr M1912) – самозарядний пістолет виробництва Австро-Угорщини, згодом Австрії – 1 од. [75; 201, с. 271].

Угорська короткоствольна вогнепальна зброя представлена пістолетами виробництва заводу «Фемару» (Fémárú) (Будапешт, Угорщина):

– «Фроммер» «Стоп» (Frommer Stop) – самозарядний пістолет, розроблений конструктором-зброярем Рудольфом Фроммером у 1912 р. – 3 од. [52; 57; 59; 201, с. 289];

– «Фроммер» 37М (Frommer 37М) – самозарядний пістолет, розроблений конструктором-зброярем Рудольфом Фроммером у середині 30-х рр. ХХ ст. – 3 од. [45; 68; 73; 201, с. 289];

– Пістолет FEG R-61 – самозарядний пістолет – 1 од. [123; 201, с. 291].

Добре зарекомендували себе та здобули широку популярність чеські зброярі. Відомим виробником зброї є чеська збройова компанія «Чеська збройова» (Česká zbrojovka). Серед зразків її продукції:

– Пістолет CZ N – самозарядний пістолет зразка 1922 р. – 1 од. [58; 201, с. 391];

– Пістолет CZ 24 (відомий під маркуванням Vz.24, тобто Vzor – модель) – перший зразок самозарядної короткоствольної зброї, що серійно випускалася та була прийнята на озброєння армії Чехословаччини, удосконалена в 1924 р. Франтішеком Мишкою – 1 од. [80; 201, с. 391];

– Пістолет CZ 27 (відомий під маркуванням Vz.27, тобто Vzor – модель) – самозарядний пістолет, розроблений у 1927 р. Франтішеком Мишкою – 2 од. [70; 141; 201, с. 391];

– Пістолет CZ 27 (відомий під маркуванням Pistole 27(t)) – самозарядний пістолет, що вироблявся у Чехословаччини під час німецької окупації – 2 од. [62; 107; 201, с. 392].

Ще одним виробником зброї в Чехословаччині була фірма Ф. Душека в м. Опочно. Її продукція представлена пістолетом «ДУО» (DUO) – самозарядним пістолетом калібру 6,35–мм, що випускався в 1926–1949 рр. – 1 од. [97; 201, с. 392].

У різний час «ДУО» випускався також під назвою «ІДЕАЛ» (YDEAL) (Чехословаччина) – 1 од. [139; 201, с. 392]. Ці зразки, як правило, не мають клейма з ім'ям Душека, їхнє походження можна визначити тільки за тисненням фірмової назви на щічках руків'я.

Одна з головних італійських зброярських компаній – «Беретта» (італ. Beretta, повна назва італ. «Fabbrica d'Armi Pietro Beretta Gardone»), що була заснована в 1526 р. та продовжує виробництво дотепер. Її продукція перебуває на озброєнні поліції та армії в багатьох країнах світу, широко використовується для самооборони цивільними особами. У фондах музею зберігаються:

– «Беретта» M1934 (Beretta M1934) – компактний самозарядний пістолет, що був на озброєнні італійської армії з 1934 р. – 4 од. [108; 151; 152; 198; 201, с. 356].

Музейна колекція нараховує певну кількість пістолетів різних іспанських виробників, які є доволі рідкісними. Фірма «Унсета і К°» (Societa Unceta and compania) відома виробництвом пістолетів «Астра» (ASTRA):

– «Астра» модель 902 (ASTRA mod. 902) – самозарядний пістолет, що випускався з 1928 р., досить подібний до німецької моделі Маузер K96 – 1 од. [28; 201, с. 315];

– «Астра» модель 400 (ASTRA mod. 400) – самозарядний пістолет, що випускався в 1921–1945 рр. – 1 од. [55; 201, с. 316];

– Астра модель 3000 (ASTRA mod. 3000) – самозарядний пістолет, що випускався з 1948 р. – 1 од. [163; 201, с. 316];

- «Астра» модель 4000 «Фелкон» (ASTRA mod. 4000 FALKON) – самозарядний пістолет, що випускався з 1956 р. – 1 од. [150; 201, с. 317];

- «Астра» модель 2000 (ASTRA mod. 2000) – самозарядний пістолет – 1 од. [164; 201, с. 317];

- «Астра» модель «Файркет» (ASTRA mod. FIRECAT) – самозарядний пістолет – 1 од. [162; 201, с. 317].

Іспанська компанія «Bonifacio Echeverria, SA» представлена пістолетами торгової марки «Стар» (STAR):

- «Стар» модель ХК «Лансер» (Star HK mod. Lancer) – самозарядний пістолет – 1 од. [157; 201, с. 326];

- «Стар» модель ЦУ «Старлет» (Star CU mod. Starlet) – самозарядний пістолет – 2 од. [158; 159; 201, с. 326];

- «Стар» модель ІР (Star IR) – самозарядний пістолет – 2 од. [160; 161; 201, с. 326].

Різні іспанські збройові фірми виявилися досить плідними у випуску кишенькових пістолетів, створених за зразком системи Браунінга 1906 р. Серед них пістолет збройової фабрики «СЕАМ» калібру 6,35-мм (SEAM cal. 6,35) – 1 од. [142; 201, с. 322].

Ще однією подібною розробкою є пістолет виробництва «Франсиско Аризменди» (м. Ейбар, Іспанія) «Зінгер» калібру 6,35-мм (Singer cal. 6,35) – 1 од. [199; 201, с. 333].

До наслідування системи Браунінга 1906 р. вдалися свого часу й французькі виробники короткоствольної вогнепальної зброї. Однією з фірм, яка на цьому спеціалізувалася, була «Manufacture Nationale d'Armes de Bayonne» (МАН). У головній експозиції музею в залі № 8 представлений пістолет МАН модель А (MAN A) – 1 од. [71; 201, с. 386].

У фондах музею зберігаються пістолети виробництва «Manufacture d'Armes de Pyrenees françaises», які також виготовлені за аналогією до моделі Браунінга 1906 р., зокрема це «Юнік» модель 10 (Unique Model 10) – 2 од. [23; 100; 201, с. 389].

Модель зі збільшеним калібром до 7,65-мм – «Юнік» модель 17 (Unique Model 17) – 1 од. [74; 201, с. 389]. Це окупаційний зразок цього пістолета, оскільки під час окупації Франції німці налагодили його виробництво.

Як уже зазначалося вище, чимало виробників короткоствольної вогнепальної зброї наслідували зразки Браунінга. Відбувалося це не випадково. Наприкінці ХІХ ст. Джон Мозес Браунінг розробив і запатентував практично всі схеми роботи автоматики, які дотепер лежать в основі більшості самозарядних пістолетів. Першим і найбільшим виробником пістолетів системи Браунінга в Європі була бельгійська фірма «Fabrique Nationale

d'Armes de Guerre» (FN) у м. Ерсталь (Бельгія). Звідси випливає назва «бельгійський браунінг». У фондах музею зберігається їх значна кількість:

- «Браунінг» зразка 1900 р., Браунінг №1 (FN Browning M.1900) – самозарядний пістолет, розроблений Дж. М. Браунінгом у 1896 р., який випускався в 1900 – 1912 рр. – 6 од. [54; 64; 99; 102; 129; 191; 201, с. 276];

- «Браунінг» зразка 1906 р. (FN Browning M.1906) – бельгійський кишеньковий пістолет, розроблений Дж. М. Браунінгом у 1905 р., який серійно вироблявся з 1906 р. – 7 од. [25; 36; 37; 115; 116; 131; 136; 201, с. 276];

- «Браунінг» зразка 1910 р. (FN Browning M.1910) – самозарядний пістолет конструкції Джона М. Браунінга, розроблений на заміну пістолета Browning M1900 – 1 од. [41; 201, с. 276];

- «Браунінг» зразка 1922 р. (FN Browning M.1922) – самозарядний пістолет, розроблений у 1922 р. на замовлення Королівства сербів, хорватів і словенців. Це новий варіант моделі Browning M.1910 – 3 од. [78; 117; 147; 201, с. 277];

- «Браунінг Хай-Пауер» (FN Browning High-Power (HP)) – самозарядний пістолет конструкції Дж. Браунінга й Дідьє Сева, розроблений у період 1921–1935 рр. – 3 од. [44; 81; 87; 201, с. 277].

У м. Ерсталь (Бельгія) на заводах фабрики «Anciens Etablissements Pieper» проводилося виробництво пістолетів «Байард» (Bayard):

- «Байард» зразка 1908 р. (Bayard Mle.1908) – самозарядний пістолет, сконструйований Бернаром Кларю в 1908 р. для самооборони на коротких дистанціях – 1 од. [65; 201, с. 279];

- «Байард» зразка 1930 р. (Bayard Mle.1930) – самозарядний пістолет, сконструйований у 1930 р. – 1 од. [67; 201, с. 279].

Одним із найвідоміших виробників короткоствольної вогнепальної зброї є американська компанія «Кольт» (Colt's Manufacturing Company). Велику популярність здобув її самозарядний пістолет «Кольт-Браунінг» M1911 (Colt-Browning M1911), розроблений Джоном Мозесом Браунінгом. У фондах музею зберігається 1 од. [188; 201, с. 375].

Британські виробники пістолетів представлені фірмою «Веблей-Скотт» (Webley & Scott Ltd). Для самооборони в 1906 р. був спроектований кишеньковий самозарядний пістолет «Веблей-Скотт» зразка 1906 р. (Webley & Scott Model 1906). У фондах Меморіалу представлена 1 од. [109; 201, с. 288].

Атрибутування перерахованих вище зразків короткоствольної вогнепальної зброї не має великих ускладнень через те, що вони є зразками серійної продукції, мають відповідні відтиски, клейма та номери. Набагато складніше визначити зразки, що потрапили в музей після значних змін у зовнішньому вигляді. Одним із таких пістолетів є копія системи Браунінга 1906 р. [196].

Певні ускладнення виникають із нетиповими зразками зброї. Серед них – пістолет із затвором типу «Пібоді-Мартіні» (Peabody & Martini) [156], захоплений як трофей в Афганістані.

Особливо складно атрибутувати зброю, яка перероблялася або виготовлялася кустарно. У фондах музею зберігаються:

– однозарядний пістолет, перероблений із ракетниці системи «Вальтер» 1936 р. – 1 од. [79];

– саморобний пістолет, подібний до бельгійського «Клеман» зразка 1908 р. (Clement Mle. 1908) – 1 од. [32];

– саморобний пістолет із написом «made in Czechoslovakia», захоплений в Афганістані як трофей – 1 од. [166];

– саморобний пістолет типу ТТ – 1 од. [9].

Незважаючи на те, що ці зразки зброї не є серійними, вони не втрачають своєї історичної та наукової цінності. Пістолети кустарного виробництва є по-справжньому унікальними та користуються певним попитом у середовищі колекціонерів зброї.

Уже зазначалося, що музейна колекція налічує 200 пістолетів. Усі зразки приведені в небоєздатний стан. Здебільшого – це бойова зброя періоду Другої світової війни та бойових дій в Афганістані. Проте лише 8 одиниць цієї зброї представлені в основній експозиції музею.

У 3-му залі «Оборона Києва» експонуються пістолет системи Браунінга зразка 1922 р. Івана Федоровича Боровика [78] та пістолет (копія системи Браунінга 1906 р.) Сергія Васильовича Добринова [196].

У 5-му залі «Бойові дії на Кримському півострові» – пістолет «Зауер» М1913 (стара модель) Героя Радянського Союзу Людмили Михайлівни Павличенко [26].

У 8-му залі «Рух Опору українського народу» представлені пістолети МАБ та «Чеська збройовка» CZ 27 Героя Радянського Союзу Олександра Миколайовича Сабурова [71;70] та пістолет ТТ (Тульський, системи Ф.В.Токарева) Олексія Михайловича Артамонова [7].

У 12-му залі «Завершення визволення України від нацистських загарбників» експонується пістолет «Маузер К-96» (модель 1920р.) Героя Радянського Союзу Сергія Кіндратовича Горюнова [88] та пістолет ТТ (Тульський, системи Ф.В.Токарева) Героя Радянського Союзу Якова Давидовича Хардікова [20].

Ширша презентація колекції ручної короткоствольної вогнепальної зброї в основній експозиції музею сприятиме збільшенню відвідуваності музею та залучить до музейної аудиторії колекціонерів та дослідників зброї.

Пістолети, нарівні з іншими реліквіями музею, є оригінальними артефактами історії нашої Батьківщини.

Слід відзначити, що 107 одиниць із зазначеної колекції є особистою зброєю конкретних учасників Другої світової війни та бойових дій на території Афганістану. Переважна більшість цих пістолетів належала учасникам радянського руху Опору.

У фондах музею зберігаються пістолети чотирьох двічі Героїв Радянського Союзу: Сидора Артемовича Ковпака [63], Олександра Івановича Родимцева [25], Олексія Федоровича Федорова [61], Степана Федоровича Шутова [84].

Серед інших матеріалів у музейній фондозбірні зберігаються пістолети 23 Героїв Радянського Союзу: Корнія Михайловича Андрусенка [33], Анатолія Трохимовича Бурковського [108], Сергія Сергійовича Варенцова [85], Сергія Кіндратовича Горюнова [88], Володимира Миколайовича Дружиніна [93], Івана Макаровича Журби [87], В'ячеслава Антоновича Квітинського [64], Омеляна Філаретовича Кондрата [137], Степана Якимовича Красовського [122], Олександра Єлисейовича Кривця [118], Івана Ілліча Люднікова [22], Михайла Григоровича Малишева [6], Саркіса Согмоновича Мартиросяна [32], Терентія Федоровича Новака [21], Миколи Миколайовича Олешева [31], Василя Васильовича Петрова [113], Ісси Олександровича Плієва [98], Павла Павловича Полубоярова [123], Олександра Миколайовича Сабурова [70, 71, 83], Миколи Васильовича Соколова [106], Дмитра Івановича Турбіна [134], Андрія Григоровича Фроленкова [104], Якова Давидовича Хардикова [20], Олексія Омеляновича Чайки [30].

Музейне зібрання містить також зразки зазначеної зброї 3 Героїв Соціалістичної Праці: Василя Володимировича Безвесільного [143], Івана Самойловича Грушецького [91], Олександра Євдокимовича Корнійчука [114].

Цікавим фактом є те, що музейна скарбівня включає пістолети подружжя Василя Володимирова [143] та Людмили Захарівни [142] Безвесільних, рідних братів Петра Сергійовича [41; 138] та Федора Сергійовича [38; 40] Коротченків, а також юного учасника німецько-радянського протистояння Сергія Васильовича Добринова [196].

Різноманітність колекції ручної короткоствольної вогнепальної зброї Меморіального комплексу дає можливість краще зрозуміти історію її удосконалення та застосування, а також використовувати найбільш цікаві зразки в експозиційній та виставковій роботі, що дасть можливість на основі антропоцентричного підходу розкрити долі учасників війни.

У ході дослідження колекції було виявлено, що зовсім не має зразків пістолетів японського виробництва. Необхідно відзначити, що в музейній

фондозбірні бракує ручної короткоствольної вогнепальної зброї представників Українського визвольного руху, а також учасників бойових дій на Сході України. Отримання чи придбання такої зброї дасть змогу наочно, глибше й детальніше висвітлювати в практичній роботі музею історію Другої світової війни та захисту суверенітету й незалежності України на початку ХХІ ст.

ПОСИЛАННЯ

1. Фонди Національного музею історії України у Другій світовій війні. Меморіальний комплекс. – КН-108. – ЗТ-24. – Пістолет ТТ (Тульський, системи Ф.В.Токарева), 1953 р.в., № УЧ-46, 2727 ШК.
2. Фонди НМІУДСВ. – КН-187. – ЗТ-43. – Пістолет ТТ (Тульський, системи Ф.В.Токарева), 1943 р.в., № АЛ 7001.
3. Фонди НМІУДСВ. – КН-188. – ЗТ-44. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р., 1943 р.в., № ДГ 1829.
4. Фонди НМІУДСВ. – КН-189. – ЗТ-45. – Пістолет ТТ (Тульський, системи Ф.В.Токарева), 1938 р.в., № ЛБ 919.
5. Фонди НМІУДСВ. – КН-319. – ЗТ-48. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р., 1926 р.в., № 15820.
6. Фонди НМІУДСВ. – КН-324. – ЗТ-49. – Пістолет ТТ (Тульський, системи Ф.В.Токарева) Героя Радянського Союзу М.Г. Малишева, 1942 р.в., № ЗВ 4900.
7. Фонди НМІУДСВ. – КН-325. – ЗТ-50. – Пістолет ТТ (Тульський, системи Ф.В.Токарева) О.М. Артамонова, 1943 р.в., № ЛЯ 3133.
8. Фонди НМІУДСВ. – КН-326. – ЗТ-51. – Пістолет ТТ (Тульський, системи Ф.В.Токарева) І. І. Водоп'яна, 1938 р.в., № ЧТ-896.
9. Фонди НМІУДСВ. – КН-335. – ЗТ-58. – Пістолет саморобний типу ТТ.
10. Фонди НМІУДСВ. – КН-338. – ЗТ-59. – Пістолет ТТ (Тульський, системи Ф.В.Токарева), 1953 р.в., № 3170.
11. Фонди НМІУДСВ. – КН-339. – ЗТ-60. – Пістолет ТТ (Тульський, системи Ф.В.Токарева), 1953 р.в., № 3218.
12. Фонди НМІУДСВ. – КН-340. – ЗТ-61. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р., 1944 р.в., № 55587.
13. Фонди НМІУДСВ. – КН-341. – ЗТ-62. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р., 1944 р.в., № ЮС 154.
14. Фонди НМІУДСВ. – КН-342. – ЗТ-63. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р., 1926 р.в., № 3084.
15. Фонди НМІУДСВ. – КН-343. – ЗТ-64. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р., 1945 р.в., № ЮД 429.
16. Фонди НМІУДСВ. – КН-404. – ЗТ-73. – Пістолет системи Макарова (ПМ), № УЧ 1070.
17. Фонди НМІУДСВ. – КН-405. – ЗТ-74. – Пістолет системи Макарова (ПМ), 1966 р.в., № УЧ-1071.
18. Фонди НМІУДСВ. – КН-406. – ЗТ-75. – Автоматичний пістолет Стечкіна (АПС), № РХ-1323

19. Фонди НМІУДСВ. – КН-407. – ЗТ-76. – Автоматичний пістолет Стєчкаїна (АПС), 1954 р.в., № АП-213
20. Фонди НМІУДСВ. – КН-1935. – ЗТ-126. – Пістолет ТТ (Тульський, системи Ф.В.Токарева) Героя Радянського Союзу Я. Д. Хардікова, 1942 р.в., № ЄР 3021.
21. Фонди НМІУДСВ. – КН-1939. – ЗТ-135. – Пістолет «Вальтер ПП» Героя Радянського Союзу Т. Ф. Новака, № 146032 р.
22. Фонди НМІУДСВ. – КН-2176. – ЗТ-138. – Пістолет «Вальтер ППК» Героя Радянського Союзу І. І. Люднікова, № 220665 К.
23. Фонди НМІУДСВ. – КН-2446. – ЗТ-139. – Пістолет «Юнік» модель 10 А.Т. Поліщука, № 41319.
24. Фонди НМІУДСВ. – КН-2765. – ЗТ-145. – Пістолет «Маузер К-96» модель 1912 р. П.О. Шуляка, № 98808.
25. Фонди НМІУДСВ. – КН-3551. – ЗТ-163. – Пістолет системи Браунінга зразка 1906 р. двічі Героя Радянського Союзу О.І. Родимцева, № 883138.
26. Фонди НМІУДСВ. – КН-3796. – ЗТ-177. – Пістолет «Зауер» М1913 (стара модель) Героя Радянського Союзу Л.М. Павличенко, № 90999.
27. Фонди НМІУДСВ. – КН-3540. – ЗТ-193. – Пістолет системи Макарова Г.Ю. Стогнія, 1954 р.в., № ПВ-1795.
28. Фонди НМІУДСВ. – КН-5546. – ЗТ-209. – Пістолет «Астра» модель 902 В.Г. Шевченка, № 32630.
29. Фонди НМІУДСВ. – КН-5679. – ЗТ-211. – Пістолет ТТ (Тульський, системи Ф.В.Токарева) М.С. Граїма, № НВ-528.
30. Фонди НМІУДСВ. – КН-5833. – ЗТ-212. – Пістолет ТТ (Тульський, системи Ф.В. Токарева) Героя Радянського Союзу О.О. Чайки, 1944 р.в., № ПА-616.
31. Фонди НМІУДСВ. – КН-7417. – ЗТ-218. – Пістолет «Маузер М 1910/14» калібру 6,35-мм Героя Радянського Союзу М.М. Олешева, № 396441.
32. Фонди НМІУДСВ. – КН-10943. – ЗТ-219. – Пістолет саморобний Героя Радянського Союзу М.С. Мартиросяна.
33. Фонди НМІУДСВ. – КН-13909. – ЗТ-231. – Пістолет «Маузер М 1910/14» калібру 7,65 мм Героя Радянського Союзу К.М. Андрусенка, № 501993.
34. Фонди НМІУДСВ. – КН-14077. – ЗТ-232. – Пістолет сигнальний (ракетниця), №76003.
35. Фонди НМІУДСВ. – КН-14183. – ЗТ-235. – Пістолет «Зауер» 38Х А.Я. Горницького, № 351783.
36. Фонди НМІУДСВ. – КН-14214. – ЗТ-236. – Пістолет системи Браунінга зразка 1906 р. В.Г. Давиденка, № 456022.
37. Фонди НМІУДСВ. – КН-14215. – ЗТ-237. – Пістолет системи Браунінга зразка 1906 р. С.Я. Борисенка, № 1079013.
38. Фонди НМІУДСВ. – КН-14647. – ЗТ-238. – Пістолет ТТ (Тульський, системи Ф.В.Токарева) Ф.С. Коротченка, 1940 р.в., № УВ-500.
39. Фонди НМІУДСВ. – КН-17667. – ЗТ-242. – Пістолет «Маузер К-96» модель 1920р. О.М. Виноградова, № 33550.
40. Фонди НМІУДСВ. – КН-14290. – ЗТ-251. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р. Ф.С. Коротченка, 1943 р.в., № ФЛ-79.
41. Фонди НМІУДСВ. – КН-3051. – ЗТ-271. – Пістолет системи Браунінга зразка 1910 р. П. С. Коротченка, № 334885.

42. Фонди НМІУДСВ. – КН-5320. – ЗТ-299. – Пістолет «Вальтер ППК» В.Б. Пилинського, № 862685.
43. Фонди НМІУДСВ. – КН-21257. – ЗТ-342. – Пістолет «Рот-Штайр» М1907.
44. Фонди НМІУДСВ. – КН-21258. – ЗТ-343. – Пістолет системи Браунінг «Хай-Пауер», №117558.
45. Фонди НМІУДСВ. – КН-21259. – ЗТ-344. – Пістолет «Фроммер» 37М, №116797.
46. Фонди НМІУДСВ. – КН-21260. – ЗТ-345. – Пістолет «Вальтер ПП», № 259295 р.
47. Фонди НМІУДСВ. – КН-21261. – ЗТ-346. – Пістолет «Вальтер П38», № 514g.
48. Фонди НМІУДСВ. – КН-21262. – ЗТ-347. – Револьвер (службовий) «Модерн», 1923 р.в., № N-C-7017.
49. Фонди НМІУДСВ. – КН-21318. – ЗТ-403. – Пістолет «Штайр» М1912, 1917 р.в., № 8345.
50. Фонди НМІУДСВ. – КН-21319. – ЗТ-404. – Пістолет «Вальтер П38» В.І. Проїстова, № 502.
51. Фонди НМІУДСВ. – КН-21320. – ЗТ-405. – Пістолет «Вальтер П38» Т.К. Гнідаша, № 8702.
52. Фонди НМІУДСВ. – КН-21321. – ЗТ-406. – Пістолет «Фроммер» «Stop» Пауля Даладье, № 133743.
53. Фонди НМІУДСВ. – КН-21322. – ЗТ-407. – Пістолет «Маузер М 1910/14» калібру 7,65 мм, № 542193.
54. Фонди НМІУДСВ. – КН-21323. – ЗТ-408. – Пістолет системи Браунінга зразка 1900 р. Маріса Гаррі, № 626541.
55. Фонди НМІУДСВ. – КН-21324. – ЗТ-409. – Пістолет «Астра» модель 400, №52219.
56. Фонди НМІУДСВ. – КН-21325. – ЗТ-410. – Пістолет «Єгер» зразка 1916 р. І.О. Марчука, № 10952.
57. Фонди НМІУДСВ. – КН-21326. – ЗТ-411. – Пістолет «Фроммер» «Stop» Г.М. Удода, № 103679.
58. Фонди НМІУДСВ. – КН-21327. – ЗТ-412. – Пістолет «Чеська збройовка» CZ N, №2129.
59. Фонди НМІУДСВ. – КН-21328. – ЗТ-413. – Пістолет «Фроммер» «Stop» М. Лобанова, № 193969.
60. Фонди НМІУДСВ. – КН-21329. – ЗТ-414. – Пістолет «Штайр» М1912 А.П. Ржецького, 1918 р.в., № 2565-Х.
61. Фонди НМІУДСВ. – КН-21330. – ЗТ-415. – Пістолет «Маузер К-96» модель 1912р. двічі Героя Радянського Союзу О.Ф. Федорова, №423955.
62. Фонди НМІУДСВ. – КН-21337. – ЗТ-422. – Пістолет «Чеська збройовка» CZ 27 (окупаційний випуск) Г.В. Кузовкова, № 286388.
63. Фонди НМІУДСВ. – КН-21338. – ЗТ-423. – Пістолет ТК (Тульський, системи Коровіна) двічі Героя Радянського Союзу С.А. Ковпака, № 314301.
64. Фонди НМІУДСВ. – КН-21346. – ЗТ-431. – Пістолет системи Браунінга зразка 1900 р. Героя Радянського Союзу В.А. Квітинського, № 264537.
65. Фонди НМІУДСВ. – КН-21347. – ЗТ-432. – Пістолет «Байард» зразка 1908 р. А.І. Сіроштана, № 143649.
66. Фонди НМІУДСВ. – КН-21348. – ЗТ-433. – Пістолет «Вальтер ПП» Ф.П. Волостнікова, № 757321.

67. Фонди НМІУДСВ. – КН-21349. – ЗТ-434. – Пістолет «Байард» зразка 1930 р. П.Л. Кульбаки, № 16837.
68. Фонди НМІУДСВ. – КН-21351. – ЗТ-436. – Пістолет «Фроммер» 37М Л.Є. Кизі, №92628.
69. Фонди НМІУДСВ. – КН-21358. – ЗТ-443. – Пістолет «Вальтер П38» Ф.С. Кота, № 6169-С.
70. Фонди НМІУДСВ. – КН-21360. – ЗТ-445. – Пістолет «Чеська збройовка» CZ 27 Героя Радянського Союзу О.М. Сабурова, № 114816.
71. Фонди НМІУДСВ. – КН-21361. – ЗТ-446. – Пістолет «МАБ» Героя Радянського Союзу О.М. Сабурова, № 75084.
72. Фонди НМІУДСВ. – КН-21362. – ЗТ-447. – Пістолет «Зауер» 38Х Л.Я. Іванова, №346353.
73. Фонди НМІУДСВ. – КН-21363. – ЗТ-448. – Пістолет «Фроммер» 37М І.І. Шитова, № 172471.
74. Фонди НМІУДСВ. – КН-21364. – ЗТ-449. – Пістолет «Юнік» модель 17 (окупаційний варіант) З.А. Богатиря, № 48485.
75. Фонди НМІУДСВ. – КН-21365. – ЗТ-450. – Пістолет «Штайр» М1909 П.Ф. Реви, № 40335 РАТ; 29721.
76. Фонди НМІУДСВ. – КН-21366. – ЗТ-451. – Пістолет «Парабеллум» О.Г. Кочеткова, № 8531.
77. Фонди НМІУДСВ. – КН-21367. – ЗТ-452. – Пістолет «Вальтер П38» Г.Є. Талакадзе, № 4607 К.
78. Фонди НМІУДСВ. – КН-21368. – ЗТ-453. – Пістолет системи Браунінга зразка 1922 р. І.Ф. Боровика, № 3691 в.
79. Фонди НМІУДСВ. – КН-21369. – ЗТ-454. – Пістолет саморобний (перероблений із ракетниці системи «Вальтер» 1936 р.) А.П. Жовтухи, № 8880.
80. Фонди НМІУДСВ. – КН-21370. – ЗТ-455. – Пістолет «Чеська збройовка» CZ 24 Ф.С. Кота, № 9675.
81. Фонди НМІУДСВ. – КН-21371. – ЗТ-456. – Пістолет системи Браунінг «Хай-Пауер», № 79176 а.
82. Фонди НМІУДСВ. – КН-21372. – ЗТ-457. – Пістолет «Маузер М 1910/34» калібру 7,65 мм О.О. Калініна, № 600170.
83. Фонди НМІУДСВ. – КН-21376. – ЗТ-461. – Пістолет «Вальтер ПП» Героя Радянського Союзу О.М. Сабурова, № 163052 р.
84. Фонди НМІУДСВ. – КН-21377. – ЗТ-462. – Пістолет «Вальтер ППК» двічі Героя Радянського Союзу С.Ф. Шутова, № 220335 к.
85. Фонди НМІУДСВ. – КН-21390. – ЗТ-473. – Пістолет «Маузер К-96» модель 1903р. С.С. Варенцова, № 873583.
86. Фонди НМІУДСВ. – КН-22852. – ЗТ-533. – Пістолет ТК (Тульський, системи Коровіна) С.Г. Горячева, № 217037.
87. Фонди НМІУДСВ. – КН-22857. – ЗТ-538. – Пістолет системи Браунінг «Хай-Пауер» Героя Радянського Союзу І.М. Журби, № 5159-А.
88. Фонди НМІУДСВ. – КН-22860. – ЗТ-541. – Пістолет «Маузер К-96» модель 1920р. Героя Радянського Союзу С.К. Горюнова, № 827717.
89. Фонди НМІУДСВ. – КН-22862. – ЗТ-543. – Пістолет «Маузер К-96» модель 712(1932 р.) В.А. Бегми, № 54530.

90. Фонди НМІУДСВ. – КН-22863. – ЗТ-544. – Пістолет «Маузер К-96» модель 1903р. М.М. Скирди, № 48278.
91. Фонди НМІУДСВ. – КН-23919. – ЗТ-561. – Пістолет «Вальтер ППК» Героя Соціалістичної Праці І.С. Грушецького, № 797303.
92. Фонди НМІУДСВ. – КН-33774. – ЗТ-562. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р. М.М. Стахурського, 1930 р.в., № 18242.
93. Фонди НМІУДСВ. – КН-11302. – ЗТ-575. – Пістолет ТК (Тульський, системи Коровіна) зразка 1931 р. Героя Радянського Союзу В.М. Дружиніна, № 167808.
94. Фонди НМІУДСВ. – КН-40742. – ЗТ-587. – Пістолет «Зауер» 38 X О.Ф. Ковалевської, № 492361.
95. Фонди НМІУДСВ. – КН-29533. – ЗТ-595. – Пістолет «Маузер ХСц» М.А. Кузнецова.
96. Фонди НМІУДСВ. – КН-29309. – ЗТ-596. – Пістолет сигнальний (ракетниця) двохствольний В.О. Зотова, № 4715.
97. Фонди НМІУДСВ. – КН-29310. – ЗТ-598. – Пістолет «ДУО» В.О. Зотова, № 115630.
98. Фонди НМІУДСВ. – КН-33782. – ЗТ-654. – Пістолет «Вальтер ППК» двічі Героя Радянського Союзу І.О. Плієва, № 261219 к.
99. Фонди НМІУДСВ. – КН-35315. – ЗТ-657. – Пістолет системи Браунінга зразка 1900 р. Ф.В. Назарова, № 654839.
100. Фонди НМІУДСВ. – КН-31848. – ЗТ-704. – Пістолет «Юнік» модель 10 А.М. Гіленіна, № 384576.
101. Фонди НМІУДСВ. – КН-38648. – ЗТ-705. – Пістолет системи «Зауер» М1913 (нормальна модель), № 51910.
102. Фонди НМІУДСВ. – КН-38647. – ЗТ-706. – Пістолет системи Браунінга зразка 1900 р., № 212192.
103. Фонди НМІУДСВ. – КН-38649. – ЗТ-707. – Пістолет «Вальтер ППК», № 254816к.
104. Фонди НМІУДСВ. – КН-43861. – ЗТ-758. – Пістолет «Зауер» ВТМ Героя Радянського Союзу А.Г. Фроленкова, № 453654; 8709.
105. Фонди НМІУДСВ. – КН-44483. – ЗТ-759. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р. П.О. Хрустальова, № 21959.
106. Фонди НМІУДСВ. – КН-50218. – ЗТ-786. – Пістолет «Вальтер ППК» Героя Радянського Союзу М.В. Соколова, № 195043.
107. Фонди НМІУДСВ. – КН-54213. – ЗТ-800. – Пістолет «Чеська збройовка» CZ 27 (окупаційний випуск) М.М. Андреева, № 145409.
108. Фонди НМІУДСВ. – КН-54231. – ЗТ-801. – Пістолет «Беретта» М1934 Героя Радянського Союзу А.Т. Бурковського, № 938373.
109. Фонди НМІУДСВ. – КН-55455. – ЗТ-803. – Пістолет Веблей-Скотт зразка 1906р.
110. Фонди НМІУДСВ. – КН-55456. – ЗТ-804. – Пістолет однозарядний камуфльований під авторучку, № 1871
111. Фонди НМІУДСВ. – КН-55457. – ЗТ-805. – Пістолет однозарядний камуфльований під авторучку.
112. Фонди НМІУДСВ. – КН-55458. – ЗТ-806. – Пістолет однозарядний камуфльований під авторучку.
113. Фонди НМІУДСВ. – КН-56638. – ЗТ-810. – Пістолет ТТ (Тульський, системи Ф.В.Токарева) Героя Радянського Союзу В.В. Петрова, б/н.

114. Фонди НМІУДСВ. – КН-57472. – ЗТ-814. – Пістолет ТТ (Тульський, системи Ф.В.Токарева) польського виробництва Героя Соціалістичної Праці О.Є. Корнійчука, № В1039
115. Фонди НМІУДСВ. – КН-57924. – ЗТ-815. – Пістолет системи Браунінга зразка 1906 р. С.Ф. Малікова, № 745769.
116. Фонди НМІУДСВ. – КН-40751. – ЗТ-826. – Пістолет системи Браунінга зразка 1906 р. О.В. Кузнецова, № 626.
117. Фонди НМІУДСВ. – КН-59883. – ЗТ-834. – Пістолет системи Браунінга зразка 1922 р. П.Т. Петренка, № 15582.
118. Фонди НМІУДСВ. – КН-11279. – ЗТ-837. – Пістолет ТТ (Тульський, системи Ф.В.Токарева) Героя Радянського Союзу О.Є. Кривця, 1940 р.н., № СА 683.
119. Фонди НМІУДСВ. – КН-61458. – ЗТ-850. – Пістолет ТК (Тульський, системи Коровіна) К.Г. Шеховцева, № 253937
120. Фонди НМІУДСВ. – КН-61753. – ЗТ-851. – Пістолет «Парабеллум» Л.Ю. Беренштейна, 1920 р.в., № 2779 А.
121. Фонди НМІУДСВ. – КН-61754. – ЗТ-852. – Пістолет «Вальтер ППК» Ф.Я. Середняка, № 276182 К.
122. Фонди НМІУДСВ. – КН-61755. – ЗТ-853. – Пістолет спортивний «Чемпіон» (CESKA ZBROJOVKA) Героя Радянського Союзу С.Я. Красовського, 1959 р.в., № 11364.
123. Фонди НМІУДСВ. – КН-61756. – ЗТ-854. – Пістолет FEG R61 Героя Радянського Союзу П.П. Полубоярова, № АР-6515.
124. Фонди НМІУДСВ. – КН-61758. – ЗТ-856. – Пістолет «Лігнозе» модель 2А.
125. Фонди НМІУДСВ. – КН-61784. – ЗТ-882. – Пістолет «Парабеллум», 1937 р.в., № 9445.
126. Фонди НМІУДСВ. – КН-61785. – ЗТ-883. – Пістолет «Маузер М 1910/34» калібру 7,65-мм, № 573357.
127. Фонди НМІУДСВ. – КН-61787. – ЗТ-885. – Пістолет малокаліберний однозарядний системи Марголіна, № А-4388.
128. Фонди НМІУДСВ. – КН-61791. – ЗТ-889. – Пістолет «Маузер К-96» модель 1920р. С.А. Ульяновського, № 655318.
129. Фонди НМІУДСВ. – КН-62456. – ЗТ-934. – Пістолет системи Браунінга зразка 1900 р. П.Д. Косигіна, № 179962.
130. Фонди НМІУДСВ. – КН-62457. – ЗТ-935. – Пістолет сигнальний (ракетниця) «Уеблі і Скотт», № 115179.
131. Фонди НМІУДСВ. – КН-68059. – ЗТ-980. – Пістолет системи Браунінга зразка 1906 р. М.Д. Ігнатова, № 478899.
132. Фонди НМІУДСВ. – КН-70730. – ЗТ-987. – Пістолет «Дрейзе» М1907 І.Д. Кагана, № 222023.
133. Фонди НМІУДСВ. – КН-71795. – ЗТ-1027. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р. П.І. Перевертуна.
134. Фонди НМІУДСВ. – КН-75061. – ЗТ-1029. – Пістолет ТК (Тульський, системи Коровіна) зразка 1931 р. Героя Радянського Союзу Д.І. Турбіна, № 68819.
135. Фонди НМІУДСВ. – КН-80688. – ЗТ-1037. – Пістолет системи «Зауер» М1913 (нормальна модель) А.А. Корнієнко, № 162291.
136. Фонди НМІУДСВ. – КН-81299. – ЗТ-1038. – Пістолет системи Браунінга зразка 1906 р. В.С. Виговського.

137. Фонди НМІУДСВ. – КН-94644. – ЗТ-1062. – Пістолет ТК (Тульський, системи Коровіна) зразка 1926 р. Героя Радянського Союзу О.Ф. Кондрата, № 311505.
138. Фонди НМІУДСВ. – КН-99009. – ЗТ-1064. – Пістолет ТТ (Тульський, системи Ф.В.Токарева) П.С. Коротченка, 1942 р.в., № ГМ 1009.
139. Фонди НМІУДСВ. – КН-107053. – ЗТ-1069. – Пістолет «Ідеал» Г.А. Подобєдова, № 5255.
140. Фонди НМІУДСВ. – КН-110900. – ЗТ-1070. – Пістолет «Вальтер Модель 2» Є.П. Колесси, № 15479.
141. Фонди НМІУДСВ. – КН-152710. – ЗТ-1086. – Пістолет «Чеська збройовка» CZ27 В.М. Цибулька, № 78059.
142. Фонди НМІУДСВ. – КН-134677. – ЗТ-1088. – Пістолет «СЕАМ» Л.З. Безвесільної, № 4144.
143. Фонди НМІУДСВ. – КН-134678. – ЗТ-1089. – Пістолет «Вальтер ППК» Героя Соціалістичної Праці В.В. Безвесільного, № 236721 К.
144. Фонди НМІУДСВ. – КН-140553. – ЗТ-1098. – Пістолет «Маузер ХСц», №911226.
145. Фонди НМІУДСВ. – КН-160764. – ЗТ-1112. – Пістолет «Маузер ВТР» П.М. Воронька, № 26402.
146. Фонди НМІУДСВ. – КН-182115. – ЗТ-1157. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р.
147. Фонди НМІУДСВ. – КН-187774. – ЗТ-1174. – Пістолет системи Браунінга зразка 1922 р. С.О. Стеценка, № 96108»а».
148. Фонди НМІУДСВ. – КН-199838. – ЗТ-1229. – Пістолет системи Макарова (ПМ) В.М. Григоровича, № ГБ-4595.
149. Фонди НМІУДСВ. – КН-199839. – ЗТ-1230. – Пістолет системи Макарова (ПМ) В.М. Кисельова, № ЕР-6453.
150. Фонди НМІУДСВ. – КН-202234. – ЗТ-1254. – Пістолет «Астра» модель 4000 «Фелкон».
151. Фонди НМІУДСВ. – КН-202235. – ЗТ-1255. – Пістолет «Беретта» М1934.
152. Фонди НМІУДСВ. – КН-202236. – ЗТ-1256. – Пістолет «Беретта» М1934.
153. Фонди НМІУДСВ. – КН-202237. – ЗТ-1257. – Револьвер системи Прайса, №5155
154. Фонди НМІУДСВ. – КН-202238. – ЗТ-1258. – Револьвер системи Мервін-Халберт зразка 1876 р.
155. Фонди НМІУДСВ. – КН-202239. – ЗТ-1259. – Револьвер системи Веблей МК IV.
156. Фонди НМІУДСВ. – КН-202240. – ЗТ-1260. – Пістолет типу Пібоді-Марті.
157. Фонди НМІУДСВ. – КН-202242. – ЗТ-1261. – Пістолет «Стар» модель ХК «Лансер», № 333222.
158. Фонди НМІУДСВ. – КН-202241. – ЗТ-1262. – Пістолет «Стар» модель ЦУ «Старлет».
159. Фонди НМІУДСВ. – КН-202243. – ЗТ-1263. – Пістолет «Стар» модель ЦУ «Сталет».
160. Фонди НМІУДСВ. – КН-202245. – ЗТ-1264. – Пістолет «Стар» модель ІР.
161. Фонди НМІУДСВ. – КН-202244. – ЗТ-1265. – Пістолет «Стар» модель ІР.
162. Фонди НМІУДСВ. – КН-202246. – ЗТ-1266. – Пістолет «Астра» модель «Файркет», № 477007.
163. Фонди НМІУДСВ. – КН-202247. – ЗТ-1267. – Пістолет «Астра» модель 3000, №SA 636365.
164. Фонди НМІУДСВ. – КН-202248. – ЗТ-1268. – Пістолет «Астра» модель 2000.

165. Фонди НМІУДСВ. – КН-202249. – ЗТ-1269. – Пістолет кабульський з ударним капсульним замком. XIX ст.
166. Фонди НМІУДСВ. – КН-202250. – ЗТ-1270. – Пістолет саморобний.
167. Фонди НМІУДСВ. – КН-206382. – ЗТ-1335. – Пістолет ТТ (Тульський, системи Ф.В.Токарева) І.В. Жеребка, 1943 р.в., № ЖВ 612.
168. Фонди НМІУДСВ. – КН-207309. – ЗТ-1336. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р., 1916 р.в., № 142036.
169. Фонди НМІУДСВ. – КН-207310. – ЗТ-1337. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р., модифікації 1930 р., 1937 р.в., № 65452.
170. Фонди НМІУДСВ. – КН-207311. – ЗТ-1338. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р., модифікації 1930р., 1945 р.в., № ЦП 134.
171. Фонди НМІУДСВ. – КН-207312. – ЗТ-1339. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р., модифікації 1930р., № 24276.
172. Фонди НМІУДСВ. – КН-207313. – ЗТ-1340. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р., 1912 р.в., № 43023.
173. Фонди НМІУДСВ. – КН-207314. – ЗТ-1341. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р., 1919 р.в., № 43496.
174. Фонди НМІУДСВ. – КН-207315. – ЗТ-1342. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р., модифікації 1930р., 1944 р.в., № ЮМ 631.
175. Фонди НМІУДСВ. – КН-207316. – ЗТ-1343. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р., модифікації 1930р., № 105689.
176. Фонди НМІУДСВ. – КН-207317. – ЗТ-1344. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р., модифікації 1930р., 1944 р.в., № ЧБ 869.
177. Фонди НМІУДСВ. – КН-207318. – ЗТ-1345. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р., модифікації 1930р., 1933 р.в., № 7391.
178. Фонди НМІУДСВ. – КН-207319. – ЗТ-1346. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р., модифікації 1930р., 1944 р.в., № РХ 345.
179. Фонди НМІУДСВ. – КН-207320. – ЗТ-1347. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р., модифікації 1930р., 1943 р.в., № КМ 346.
180. Фонди НМІУДСВ. – КН-207321. – ЗТ-1348. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р., модифікації 1930р., 1933 р.в., № УР 412.
181. Фонди НМІУДСВ. – КН-207322. – ЗТ-1349. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р., модифікації 1930р., 1944 р.в., № ЮП 657.
182. Фонди НМІУДСВ. – КН-207323. – ЗТ-1350. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р., модифікації 1930р., 1943 р.в., № ГЗ 1001.
183. Фонди НМІУДСВ. – КН-207324. – ЗТ-1351. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р., 1925 р.в., № 6050.
184. Фонди НМІУДСВ. – КН-207325. – ЗТ-1352. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р., модифікації 1930р., № 16784.
185. Фонди НМІУДСВ. – КН-207326. – ЗТ-1353. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р., модифікації 1930р., 1941 р.в., № МС 778.
186. Фонди НМІУДСВ. – КН-207327. – ЗТ-1354. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р., модифікації 1930р., 1930 р.в., № 19989.
187. Фонди НМІУДСВ. – КН-207328. – ЗТ-1355. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р., 1915 р.в., № 83350.

188. Фонди НМІУДСВ. – КН-207337. – ЗТ-1356. – Пістолет «Кольт-Браунінг» М1911, №48783.
189. Фонди НМІУДСВ. – КН-207338. – ЗТ-1357. – Пістолет «Маузер К-96» модель 1912р., № 166423.
190. Фонди НМІУДСВ. – КН-207339. – ЗТ-1358. – Пістолет «Штайр» М1912, 1915 р.в., № 9634.
191. Фонди НМІУДСВ. – КН-207340. – ЗТ-1359. – Пістолет системи Браунінга зразка 1900 р., № 282859.
192. Фонди НМІУДСВ. – КН-207344. – ЗТ-1360. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р., № 119081.
193. Фонди НМІУДСВ. – КН-207345. – ЗТ-1361. – трьохлінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 р.
194. Фонди НМІУДСВ. – КН-207346. – ЗТ-1362. – Револьвер системи Сміт-Вессон зразка 1875 р., «Скофилд-модель».
195. Фонди НМІУДСВ. – КН-207346. – ЗТ-1363. – Револьвер системи Сміт-Вессон зразка 1891 р., С.А.
196. Фонди НМІУДСВ. – КН-212214. – ЗТ-1381. – Пістолет (копія системи Браунінга 1906 р.) С.В. Добринова.
197. Фонди НМІУДСВ. – КН-226498. – ЗТ-1487. – Пістолет «Вальтер П38», № 0234.
198. Фонди НМІУДСВ. – КН-228778. – ЗТ-1493. – Пістолет «Беретта» М1934 О.В. Герасимова, 1937 р.в., № 617038.
199. Фонди НМІУДСВ. – КН-241613. – ЗТ-1502. – Пістолет «Зінгер» М.О. Кочеріна, № 25389/FA 82957
200. Фонди НМІУДСВ. – КН-258226. – ЗТ-1563. – Ракетниця «Leuchtpistole» системи «Вальтер», 1928 р.н., № 6129.
201. Жук А.Б. Револьверы и пистолеты. – 2-е изд., испр., перераб. и доп. – М.: Воениздат, 1990. – 431 с.: ил.
202. Колдунов С. А. Русский наган. – СПб., 2004. – 200 с.
203. Наставление по стрелковому делу. Револьвер обр. 1895 г. и пистолет обр.1930 г. – М.: Воениздат, 1975. – 128 с.
204. Оружие пехоты: Энциклопедия стрелкового оружия /Пер. с англ./ Шант К. – М.: «Омега», 2004. – 256 с.: ил.

Відомості про автора. *Філоненко Михайло Павлович*, завідувач відділу науково-фондової роботи Національного музею історії України у Другій світовій війні. Меморіальний комплекс (Київ, Україна).

About Authors. *Mykhailo Filonenko*, the Head of the Department of Scientific and Fund Work of the National Museum of the History of Ukraine in the Second World War. Memorial complex (Kyiv, Ukraine), e-mail: filonenko_m82@ukr.net.

Наукове видання

**ІСТОРІЯ ДАВНЬОЇ ЗБРОЇ
ДОСЛІДЖЕННЯ 2018:
збірник наукових праць Третьої міжнародної
зброєзнавчої конференції (Київ, 12-14 червня 2018 р.)**

Упорядник: *Д. Тоїчкін*

Макет: *Д. Тоїчкін*

Історія давньої зброї. Дослідження 2018: збірник наукових праць Третьої міжнародної зброєзнавчої конференції (Київ, 12-14 червня 2018 р.) / упоряд. Д. Тоїчкін; Інститут історії України НАН України. – К.: Інститут історії України НАНУ, 2020. – 412 с.

ISBN 978-966-02-9292-5

УДК [93+930]:623.4

Збірник наукових праць укладений за матеріалами Третьої міжнародної зброєзнавчої конференції, яка відбулася у м. Київ (Україна) 12-14 червня 2018 р.

Видання розраховане на фахівців у галузі зброєзнавства та суміжних спеціальних історичних дисциплін, археологів, музейних працівників, викладачів, аспірантів, студентів вузів гуманітарного профілю.

Підписано до друку 28.08.2020 р. Формат: 70x100/16.

Ум. друк. арк. Обл. вид. арк.

Наклад 300 пр. Зам. №

Друк: Поліграфічна дільниця Інституту історії України НАН України.

Інститут історії України НАНУ
Національний військово-історичний музей України
Національний заповідник «Софія Київська»

III Міжнародна Зброєзнавча Конференція

Київ, 12-14 червня 2018 р.

III International Conference on the History of Arms & Armor

Kyiv, June 16-18, 2018

www.zbroeznav.com

ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

Національний
військово-
історичний
музей України

Національний музей
НИНТО 鍛刀物
ГАЛЕРЕЯ ЯПОНСКИХ МЕЧЕЙ НИНТО

СААС
АНТИКВАР

FRAC